

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
WIZARA YA KILIMO
BODI YA KOROSHO TANZANIA

**MWONGOZO WA UNUNUZI WA KOROSHO KWENYE SOKO LA
AWALI KWA AJILI YA WABANGUAJI WA NDANI KWA MSIMU
WA
2024/2025**

Mkurugenzi Mkuu
Bodi ya Korosho Tanzania (CBT)
74 Barabara ya Tanu
S. L. P 533
63104 MTWARA

1.0 UTANGULIZI

Serikali imeweka lengo la kubangua asilimia 100 ya korosho zitakazokuwa zinazalishwa hapa nchini ifikapo 2030 ili kuongeza mchango wa zao la korosho katika kufikia ajenda 10/30. Ubanguaji wa korosho hapa nchini utasaidia nchi kunufaika zaidi na zao la korosho kwa kuuza korosho iliyoongezwa thamani. Aidha, ongezeko la ubanguaji litasaidia kupanua wigo wa soko la korosho zinazozalishwa hapa nchini pamoja na kuchagiza uzalishaji wa bidhaa zingine zinazotokana na korosho. Pia, ubanguaji wa korosho una mchango mkubwa katika kuongeza ajira hususani kwa wanawake na vijana.

Ili kufikia lengo hilo, mikakati mbalimbali imewekwa ili kuhamasisha ubanguaji wa korosho hapa nchini. Miongoni mwa mikakati hiyo ni kuanzishwa kwa soko la awali ili kuwawezesha wabanguaji wa ndani kununua korosho bila kushindana na wasafirishaji wa korosho ghafi nje ya nchi (Exporters). Hatua hii ya Serikali inalenga kuwawezesha wabanguaji wa ndani ya nchi kuweza kupata malighafi (korosho) za kutosheleza mahitaji ya viwanda vyao. Kwa mujibu wa Mwongozo huu wabanguaji wa ndani ndio watakaoruhusiwa kununua korosho ghafi katika Soko la Awali kwa kiasi cha kutosheleza mahitaji yao ya msimu husika.

2.0 MADHUMUNI YA MWONGOZO

Madhumuni ya Mwongozo huu ni kuweka utaratibu utakaowawezesha wabanguaji wa ndani kununua korosho kwa ajili kubangua katika viwanda vya ndani. Pia, masharti ya mwongozo yamelenga kuhakikisha kuwa korosho zote zitakazonunuliwa katika mfumo wa soko la awali zinabanguliwa nchini.

3.0 UTARATIBU WA UNUNUZI WA KOROSHO KATIKA SOKO LA AWALI

Utaratibu wa ununuzi wa korosho ghafi katika Soko la Awali unahusisha upatikanaji wa vibali vya ununuzi, mfumo wa uuzaji, udhibiti wa ubora wa korosho, utaratibu wa malipo, usafirishaji na utoaji wa taarifa.

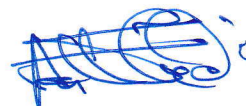
3.1 Upatikanaji wa Leseni na Vibali

- i. Mbanguaji ataomba leseni ya kununua korosho kwa ajili ya kubangua (***Buying License for Local Processing***) ndani ya nchi kupitia mfumo wa kieletroniki ulioko chini ya Wizara ya Kilimo (***Online Agricultural Trade Management Information System under the Ministry of Agriculture - www.atmis.kilimo.go.tz***) akiainisha mahitaji ya korosho ghafi na uwezo wa kiwanda atakachotumia kubangua korosho hizo.

- ii. Bodi ya Korosho itafanya tathmini ya maombi ya mbanguaji husika ili kujiridhisha uwezo wa kiwanda hicho.
- iii. Bodi ya Korosho itasaini Mkataba wa Kununua na Kubangua korosho ghafi kutoka Soko la Awali na Mbanguaji kabla ya kumpatia leseni ya ununuzi wa korosho.
- iv. Bodi ya Korosho itataarifu mkoa pamoja na Halmashauri ambayo Mbanguaji anataka kununua korosho kwa ajili ya taratibu za utambulisho wa mbanguaji, usimamizi kwenye soko na utoaji wa taarifa za mwenendo wa mbanguaji husika katika ununuzi wa korosho ghafi.
- v. Endapo mbanguaji atakiuka mwongozo huu, Halmashauri itawasilisha taarifa kwa maandishi Bodi ya Korosho kwa ajili ya ufuatiliaji ili kujiridhisha na kuchukua hatua stahiki.

3.2 Utaratibu wa Ununuzi wa Korosho Ghafi katika Soko la Awali

- i. Ununuzi wa korosho ghafi katika Soko la Awali (*Primary Market*) utanza tarehe 10 Septemba, 2024 hadi 30 Agosti 2025.
- ii. Korosho zitauzwa katika ngazi ya AMCOS na mauziano yatafanyika siku zote za juma chini ya uratibu wa Afisa Ushirika au afisa yeyote atakayeteuliwa na Halmashauri husika. Wakulima wa korosho na wanunuzi wa soko la awali watakubaliana bei bila kushawishiwa na taasisi au mtu yeyote. Aidha Vyama Vikuu kwa kushirikiana na Afisa Ushirika watafanya uhakiki wa taarifa za wakulima walioleta korosho kabla ya mauziano.
- iii. Chama/Vyama vya Msingi (AMCOS) vyenye korosho za wakulima ambao wameridhia kuuza kupitia soko la awali vitatoa taarifa kwa Chama Kikuu husika juu ya kiasi cha korosho kilichopo kabla ya mauzo.
- iv. Kabla ya kuanza mauziano Mnunuzi kwa kushirikiana na Halmashauri watahakiki ubora na kiasi cha korosho katika ghala husika.
- v. Wakulima watakuwa na hiari ya kuuza korosho ghafi katika Soko la Awali au Soko la Upili.
- vi. Bei ya korosho ghafi katika Soko la Awali ni ile itakayokubalika baada ya mapatano ya bei kati ya Mkulima na Mbanguaji.
- vii. Mbanguaji atatakiwa kulipia korosho pamoja na ushuru wa Halmashauri (*Crop Cess*), ushuru wa Union, ushuru wa AMCOS, tozo ya usimamizi na utafiti pamoja na gharama/tozo nyingine zitakazokuwa zimeidhinishwa ikiwa ni pamoja na gharama za magunia kama hana ya kwake. Tozo zote zitalipwa siku ya soko ambapo mauziano yatakuwa yamefanyika. Tozo ya uendelezaji wa zao, tozo ya Bodi ya Korosho na TARI naliendele zitalipwa kwa Bodi ya korosho kupitia control Number. Aidha, gharama zote zitaainishwa kwa mbanguaji husika wakati wa kusaini mkataba na Bodi ya korosho.

- viii. Mbanguaji atatakiwa kubangua hapa nchini korosho zote atakazonunua kupitia kwenye mfumo wa Soko la Awali. Kwa sababu yoyote ile korosho zitakazonunuliwa katika mfumo wa Soko la Awali hazitaruhusiwa kusafirishwa nje ya nchi zikiwa ghafi.
- ix. Utaratibu wa shughuli za mauzo ya soko la awali kufanyika chini ya usimamizi wa Halmashauri ya Wilaya ni kuleta uwazi wa mauziano ya korosho kwa wakulima, kusaidia upatikanaji wa korosho ghafi kwa urahisi na kwa gharama nafuu kwa mbanguaji, kuwezesha ulipaji wa tozo za halmashauri, ushirika na taasisi zingine kwa urahisi na kujenga mazingira wezeshi kwa wabanguaji wa ndani ili kukuza ubanguaji wa korosho hapa nchini. Hata hivyo utaratibu huu utafanyika bila wadau wengine kuingilia utaratibu wa mapatano ya bei kati ya mnunuzi ya Mkulima.
- x. Kutokana na utaratibu unaoelezwa katika **namba (ii), (iii), (iv), (vii) na (viii)** serikali haitaruhusu wanunuzi katika soko la awali kukutwa wakitafuta na kununua korosho ghafi katika maeneo yasiyo rasmi.
- xi. Mbanguaji haruhusiwi kufanya biashara ya mauziano ya korosho na vikundi ambavyo sio AMCOS. Badala yake Mbanguaji atapaswa kununua korosho kutoka kwenye vyama vya msingi (AMCOS) pekee.

3.3 Uhakiki na Udhibiti wa Ubora wa Korosho katika Soko la Awali

- i. Uhakiki wa ubora wa korosho ghafi katika Soko la Awali utazingatia Mwongozo wa Usimamizi wa Ubora wa Korosho uliotolewa na Bodi ya Korosho katika msimu wa mwaka 2024/2025.

3.4 Utaratibu wa Malipo

- i. Mbanguaji atatakiwa kulipia korosho alizonunua kupitia Vyama vikuu katika eneo husika. Malipo kwa mkulima hayatahusisha tozo/gharama zingine zilizoainishwa katika kipengele namba 3.2(vii) cha Mwongozo. Mkulima atalipwa fedha zake zote kama walivyokubaliana na mbanguaji ndani ya kipindi cha saa 24. Mnunuzi (Mbanguaji) atapatiwa taarifa baada ya malipo kufanyika kwa wakulima husika. Tozo zingine zitalipwa katika akaunti za wadau husika kwa utaratibu utakaoainishwa katika mkataba wa kununua korosho katika soko la awali. Maafisa Ushirika watahusika kuhakiki malipo ya wakulima na tozo kabla mnunuzi hajachukua korosho.
- ii. Mbanguaji hataruhusiwa kuchukuwa korosho ghafi za wakulima hadi atakapo kamilisha malipo ya korosho zote alizonunua.

3.5 Usafirishaji

- i. Mbanguaji atatakiwa kuomba idhini ya kusafirisha korosho ghafi alizozinunua katika Soko la Awali kutoka kwa Halmashauri akiwa ameambatisha nyaraka zinazothibitisha ukamilifu wa malipo ya korosho husika. Idhini toka Halmashauri itatolewa siku hiyo hiyo au pale tu baada ya kulipa tozo zote.

- ii. Bodi ya Korosho itatoa kibali cha usafirishaji wa korosho ndani ya nchi baada ya kupokea idhini iliyotolewa na Halmashauri aliyonunua korosho kupitia soko la awali.
- iii. Mbanguaji atatakiwa kuzingatia taratibu nyingine zote za usafirishaji wa korosho kama zilivyoainishwa katika Mwongozo wa Usimamizi wa Masoko uliotolewa na Bodi ya Korosho kwa msimu wa 2024/2025.

3.6 Utoaji wa Taarifa

Bodi itapata taarifa ya kiasi cha korosho ghafi kilichonunuliwa na mbanguaji katika halmashauri husika kila wiki kutoka Chama Kikuu husika. Hata hivyo, Mbanguaji anawajibika kutoa taarifa ya ununuzi wa korosho ghafi katika Soko la Awali na korosho zilizobanguliwa Bodi ya Korosho Tanzania kila wiki.

4.0 MGAWANYO WA MAJUKUMU

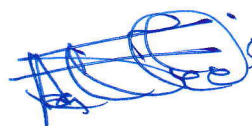
Ili kuhakikisha kuwa changamoto za uhaba wa malighafi kwa wabanguaji wa ndani zinapatiwa ufumbuzi, majukumu ya kiutendaji na kitaasisi yamegawanywa katika makundi mbalimbali ya wadau kama ilivyoielezwa hapa chini.

4.1 Wizara ya Kilimo

- i. Kutoa na kusimamia miongozo ya kisera juu ya upatikanaji wa korosho kwa viwanda vya ndani.
- ii. Kuunganisha wadau wa Tasnia ya Korosho nchini katika kufikia malengo ya kuongeza thamani na masoko ya korosho inayozalishwa nchini.
- iii. Kuelekeza na kuweka mfumo wa upatikanaji wa mitaji kwa wabanguaji wa ndani kupitia Bodi ya Korosho kwa kushirikiana na wadau wengine Pamoja na taasisi za fedha.

4.2 Wizara ya Viwanda na Biashara

- i. Kutoa na kusimamia miongozo ya kisera juu ya uanzishwaji na uendelezaji wa viwanda vya kubangua korosho nchini; na
- ii. Kuunganisha jitihada za wabanguaji katika kutafuta masoko ya korosho iliyobanguliwa pamoja na bidhaa zake.

4.3 Bodi ya Korosho Tanzania

- i. Kupokea maombi ya mahitaji ya korosho ghafi kwa wabanguaji wa ndani kwa kushirikiana na Umoja wa Wabanguaji Korosho nchini.
- ii. Kuandaa mkataba wa makubaliano ya ununuzi wa korosho katika soko la awali kati ya Bodi ya korosho na mbanguaji.
- iii. Kutoa leseni ya ubanguaji wa korosho kwa wamiliki wa viwanda nchini.
- iv. Kutoa leseni ya ununuzi wa korosho ghafi kupitia mfumo wa Soko la Awali.
- v. Kufanya ukaguzi katika ghala za AMCOS na kuhakiki ubora wa korosho ghafi zilizohifadhiwa.
- vi. Kusimamia uendeshaji wa soko la awali.
- vii. Kuzingatia gharama za uzalishaji wa korosho ghafi ikiwa ni pamoja na faida kwa mkulima/wakulima husika wakati wa mapatano ya bei ya kununulia korosho kutoka kwenye Soko la Awali.
- viii. Kufanya ufuatiliaji na tathmini ya zoezi la ununuzi wa korosho ghafi katika Soko la Awali.
- ix. Kutatua changamoto zozote zitakazojitokeza katika utekelezaji wa Soko la Awali.
- x. Kuchukua hatua za kisheria kwa wadau watakaokiuka Mwongozo huu.

4.4 Sekretarieti za Mikoa

- i. Kutoa vibali kwa wabanguaji wa korosho kununua korosho kupitia soko la awali katika maeneo yao.
- ii. Kusimamia utekelezaji wa Mwongozo huu ndani ya Mkoa husika.

4.5 Ofisi za Wakuu wa Wilaya

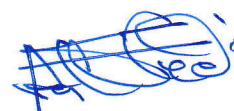
- i. Kusimamia utekelezaji wa Mwongozo huu ndani ya wilaya husika.

4.6 Halmashauri za Wilaya

- i. Kuwatambulisha wabanguaji walioidhinishwa na Bodi ya korosho kwa AMCOS/UNION kwa ajili ya ununuzi wa korosho katika soko la awali.
- ii. Kutoa idhini ya usafirishaji wa korosho ghafi ndani ya halmashauri baada ya kupata uthibitisho wa malipo ya korosho alizonunua kutoka AMCOS husika.
- iii. Kuwasimamia Maafisa Ushirika katika utekelezaji wa Mwongozo huu.
- iv. Kufuatilia zoezi la uuzaji na ununuzi wa korosho ghafi kutoka kwenye Soko la Awali.

4.7 Tume ya Maendeleo ya Ushirika Tanzania

- i. Kusimamia UNION na AMCOS ili kuhakikisha kuwa wanatekeleza majukumu yao kwa kuzingatia mwongozo huu.

- ii. Kuchukua hatua za kisheria kwa vyama vya ushirika vitakavyobainika kukiuka taratibu za utekelezaji wa Soko la Awali kwa mujibu wa Mwongozo huu.

4.8 Chama Kikuu cha Ushirika (Union)

- i. Kushirikiana na Bodi katika kuratibu soko la awali katika halmashauri husika kwa kuzingatia siku zilizopendekezwa katika kipengele cha 3.2 kifungu cha (ii).
- ii. Kupokea orodha ya AMCOS zinazotekeleza Soko la Awali katika msimu husika.
- iii. Kusambaza magunia na kamba kwenye AMCOS zinazotekeleza Soko la Awali.
- iv. Kufuatilia mwenendo wa ununuzi wa korosho ghafi katika Soko la Awali ndani ya eneo husika.
- v. Kusaidia upatikanaji wa korosho ghafi kwa wabanguaji wa ndani kwa kuwapa taarifa ya uwepo wa korosho katika maeneo yao.
- vi. Kuhakikisha kuwa wakulima waliouza korosho kupitia soko la awali wanalipwa kwa wakati (Ndani ya saa 24).
- vii. Kuhakikisha kwamba tozo zote zinalipwa ipasavyo kama ilivyoainishwa katika Mwongozo huu.
- viii. Kumlipa mkulima fedha zake zote kwa kuzingatia makubaliano kati ya mbanguaji na mkulima.

4.9 Chama cha Ushirika cha Msingi (AMCOS)

- i. Kuratibu kikao cha mapatano/makubaliano ya bei kati ya Mkulima na mbanguaji anaahitaji kununua korosho katika Soko la Awali.
- ii. Kusimamia utekelezaji wa malipo ya korosho kwa kuzingatia bei itakayokubaliwa na wakulima katika Soko la Awali.
- iii. Kuhakikisha kuwa korosho zitakazouzwa na wakulima katika Soko la Awali zinakidhi viwango vya ubora kwa kuzingatia Mwongozo wa Usimamizi na udhibiti Uboza wa Korosho wa mwaka 2024/2025.
- iv. Kuhakikisha malipo kwa wakulima wanaouza korosho ghafi katika Soko la Awali yanafanyika ndani ya saa 24 baada ya makubaliano. Mkulima alipwe fedha taslimu au kupitia benki kama ambavyo itakuwa imepangwa kwa kushirikiana na Chama Kikuu (UNION).
- v. Kutoa taarifa kwa halmashauri kuhusiana na malipo ya korosho zilizounuliwa ili kuiwezesha halmashauri kutoa kibali cha kusafirisha korosho hizo.
- vi. Kuainisha majina, kiasi alichouza, bei ya makubaliano na akaunti za wakulima watakaouza korosho zao kwa mbanguaji kwa ajili ya malipo.
- vii. Kutoa taarifa kwa wakati kwa Mamlaka za usimamizi juu ya ukiukwaji wowote wa taratibu za Soko la Awali kwa mujibu wa Mwongozo huu.
- viii. Kuhakikisha kwamba malipo yanafanyika kabla ya Mbanguaji kuruhusiwa kuchukua korosho kutoka katika ghala la Chama cha Msingi.

4.10 Mbanguaji wa Ndani

- i. Kusaini mkataba wa ununuzi wa korosho ghafi katika soko la awali kwa msimu 2024/2025.
- ii. Kuomba leseni ya ununuzi wa korosho ghafi kaika Soko la Awali kupitia mfumo wa wizara ya kilimo (ATMIS).
- iii. Kuimarisha ushirikiano baina ya wabanguaji katika kutafuta masoko ya korosho karanga ndani na nje ya nchi.
- iv. Kubangua korosho zote atakazonunua kutoka kwenye Soko la Awali.
- v. Kulingana na hali ya soko ilivyo wabanguaji watajadiliana na kukubaliana bei na wakulima
- vi. Kuomba kibali Ofisi ya Mkuu wa Mkoa kununua korosho kupitia soko la awali katika Mkoa husika.
- vii. Kutunza kumbukumbu za malipo aliyoyafanya kwa korosho alizonunua kutoka kwenye AMCOS husika.
- viii. Kujisajili katika umoja wa wabanguaji wa korosho hapa nchini (TACP).

4.11 Umoja wa Wabanguaji wa Korosho nchini TACP na UWWKT

- i. Kusimamia na kuhakikisha kwamba korosho zinazonunuliwa kupitia Soko la Awali zinabanguliwa hapa nchini.
- ii. Kutoa taarifa ya mwenendo wa ubanguaji wa korosho nchini kila mwezi kwa Bodi ya Korosho.
- iii. Kutoa taarifa Bodi ya Korosho/Halmashauri za Wilaya juu ya changamoto zozote zinazojitokeza katika utekelezaji wa mwongozo huu na mapendekezo ya namna ya kuzitatua changamoto hizo.
- iv. Kutoa taarifa kwa mamlaka husika pale inapotokea ukiukwaji wowote wa taratibu miongoni mwa wanachama.

4.12 Mkulima wa Korosho

- i. Ana hiari ya kuuza korosho ghafi kwenye Soko la Awali au soko la upili (mnadani).
- ii. Kuvuna korosho na kupanga katika madaraja kabla ya kupeleka katika AMCOS kwa ajili ya kuuza kwa Mbanguaji.
- iii. Kushiriki kikao cha kukubaliana bei ya kuuzia korosho na Mbanguaji husika katika Soko la Awali.
- iv. Kuwa na akaunti benki kwa ajili ya kupokelea malipo ya korosho.
- v. Kuepuka kuchanganya korosho na vitu visivyo korosho ikiwa ni pamoja na korosho zilizoharibika.
- vi. Kuzingatia gharama za uzalishaji wa korosho wakati wa mapatano ya bei ya kuuzia korosho kwa Mbanguaji ili kukubaliana bei inayompatia faida mkulima.
- vii. Kutoa taarifa kwa mamlaka husika pale inapotokea ukiukwaji wowote wa taratibu za Mwongozo huu.

4.13 Taasisi za Fedha

- i. Kutoa huduma za fedha kwa wakulima na wabanguaji ili waweze kufikia malengo.
- ii. Kuhamasisha wakulima na wabanguaji kutumia huduma za kibenki.
- iii. Kuwatembelea na kuwafungulia akaunti wakulima kwa ajili ya kupokelea malipo ya korosho.

5.0 MAKOSA NA ADHABU

- i. **Kununua korosho kwenye Soko la Awali bila kibali.** Korosho husika zitataifishwa kwa mujibu wa Sheria ya Tasnia ya Korosho Na. 18 ya Mwaka 2009 na Kanuni za Mwaka 2010.
- ii. **Kuchelewa kufanya malipo kwa mkulima.** Mkulima kupitia AMCOS husika anaruhusiwa kuuza korosho hizo kwa mbanguaji mwingine au Soko la Upili (Mnada).
- iii. **Kusafirisha korosho ghafi zilizoununuliwa kwenye Soko la Awali kwenda masoko ya nje ya nchi.** Korosho husika zitataifishwa na Bodi ya Korosho kwa mujibu wa sheria ikiwa ni pamoja na kusitisha leseni ya ununuzi wa korosho ghafi kutoka Soko la Awali.

6.0 HITIMISHO

Mwongozo huu unasomwa sambamba na Sheria ya Tasnia ya Korosho Na. 18 ya Mwaka 2009, Kanuni zake za Mwaka 2010 pamoja na Miongozo mingine itanayotolewa na Bodi ya Korosho Tanzania. Aidha, utekelezaji wa Sheria hii unazingatia sheria zingine za nchi zinazosimamiwa na taasisi zingine za serikali zinazohusika katika tasnia ya korosho kwa kuzingatia mnyororo wa thamani. Hata hivyo Mwongozo huu ukitekelezwa kama ulivyokusudiwa utaongeza kasi ya ubanguaji na kusaidia ukuaji wa viwanda vya ndani kwa kuwezesha viwanda vya ndani kupata malighafi kwa urahisi na kwa wakati. Vile vile kuongeza ajira na kukuza pato la taifa.

Mwongozo huu umetolewa leo tarehe 10 Septemba Mwaka 2024

.....
Francis Alfred

MKURUGENZI MKU